

TIDNINGEN

brottsoffer

BROTTSOFFERJOURERNAS RIKSFÖRBUND

NR 5/2008

BOJ Malmö
lägger ner
SIDAN 5

Dockteater
som metod
SIDAN 19

Hela familjen påverkas

När våra nära och kära drabbas av brott, drabbas vi också själva.
Hur ger brottsofferjourerna stöd till anhöriga?

lösnummerpris 30 kr
årgång 15

TEMA Anhöriga s 9-18

Tidningen Brottsoffer

utges av
Brottsofferjourenas Riksförbund
tel 08-644 88 00
Bondegatan 40
Box 110 14
100 61 Stockholm
www.boj.se
tidningenbrottsoffer@boj.se

ANSVARIG UTGIVARE

Hans Klette
tel 046-211 19 74

REDAKTÖR

Erika Nydahl
tel 08-777 84 42
erika.nydahl@bredband.net

(Ninna Mörner är tjänstledig under hösten 2008)

GRAFISK FORM

Erika Nydahl

OMSLAGSFOTO

Kenneth Hudd

PRENUMERATION

tidningenbrottsoffer@boj.se
helårsprenumeration 150 kr
postgiro 469 92 46-7

Tidningen Brottsoffer utkommer med fem nummer per år. Som medlem i en lokal jour får du tidningen gratis. Tänk på att uppdatera dina adressuppgifter!

ANNONSER

tel 031-47 59 25/040-22 92 31/08-27 30 85
fax 031-45 41 29/040-94 40 05/08-730 37 28

TRYCK

Tidningen Brottsoffer ges ut med stöd av Spifab, Weinco Grafiska AB, Malmö
ISSN 1400-075X, upplaga 15 000 ex
Tidningen är tryckt på miljövänligt papper.

*Redaktionen ansvarar ej
för insänt ej beställt material.
Citera oss gärna, men ange källan.*

Innehåll

- 2 **Ordföranden har ordet**
Ett tryggare Sverige kräver ökade resurser
- 3 **Riksnytt** Unga förslag för framtida BOJ
- 4 Forum för bättre brottsofferarbete
- 5 **Aktuellt**
5 BOJ Malmö lägger ner verksamheten vid nyår
6 BOJ kan få kontaktperson för vittnesstöd
- 7 Fråga psykologen
- 8 Fråga juristen
- 8 **Boktipset**
- 9 **Tema: Anhöriga**
10 Som att stå mitt i en jordbävning – allt bara rasade
13 Det är svårt att få hjälp när en anhörig dödas
14 Sonens död aldrig klarlagd
15 I gruppen ger de varandra stöd
16 Föräldrar får konkreta tips och råd
17 Naturligt steg för BOJ att jobba med barn
- 19 Brottsofferjour i fokus Dockteater – ett sätt att nå ut till fler
- 20 **Regionnytt**
22 Så når du brottsofferjourerna
- 24 **Sista sidan** Mannen som slår – varför går han inte?

Brottsofferjourenas Riksförbund, BOJ, är en ideell organisation som ger stöd till brottsoffer, deras anhöriga och vittnen. Varje år ger BOJ stöd till cirka 45 000 brottsdrabbade personer. Det finns idag drygt 100 lokala brottsofferjourer som kan erbjuda emotionellt stöd och praktisk vägledning.

Jourenas stödpersoner har avgett tystnadslöfte och ger stöd så länge brottsoffren behöver. BOJ har även organiserat vittnesstöd vid de flesta tingsrätter.

All hjälp är kostnadsfri och såväl stödpersoner som vittnesstöd får utbildning för sina uppgifter.

Brottsdrabbades rättigheter – vår utmaning

**BROTTSOFFERJOURERNAS
RIKSFÖRBUND**

Ett tryggare Sverige kräver ökade resurser

Min bedömning är att den föreslagna reformeringen av och resursfördelningen till rättsväsendet 2009 endast marginellt kommer att göra Sverige tryggare, vilket är regeringens mål. Det grundläggande problemet är fortfarande bristen på kvalitativa och kvantitativa resurser som medför alltför långa handläggningstider, låg anmälningsbenägenhet och låg uppklaringsprocent av brott samt att brottsförebyggande insatser sätts in alltför sent.

I föregående nummer av tidningen pekade jag på några av de viktigaste bristerna i det svenska rättsväsendet beträffande brottsofferverksamhet. Tyvärr angriper inte heller årets statsbudget de problemen. Vi ska nu se närmare på budgetförslaget *En politik för ett tryggare Sverige*.

Ett modernare rättsväsende

Rättsväsendet ska enligt regeringen arbeta utifrån vissa grundprinciper, varav följande sju får anses vara viktigast:

- 1) individen i fokus
- 2) rättssäkerhet och rättstrygghet
- 3) effektivitet i rättskedjan
- 4) tydligare ansvar för hela rättskedjan
- 5) samarbete med andra delar av samhället
- 6) viktiga insatser måste få avsedd effekt
- 7) kompetensförsörjning.

Brottsförebyggande arbete

Regeringens mål för det brottsförebyggande arbetet är att antalet brott ska minska och antalet brottsoffer därmed

bli färre. Att arbeta brottsförebyggande är särskilt viktigt när det gäller unga. Åtgärder för att förhindra att unga fastnar i kriminalitet måste vara tydliga och vidtas tidigt samt utgöra en integrerad del av den övriga samhällspolitiken.

Utredning och lagföring

Målet för utredning och lagföring är enligt regeringen att brottsuppleringen ska öka och att rättssäkerhet, kvalitet och effektivitet ska vara hög. Det är av största vikt att myndigheterna agerar skyndsamt när barn och ungdomar är inblandade i brottslighet – antingen som lagöverträdare eller brottsoffer.

Bättre brottsutredning

Medborgarna och rättskedjan är enligt regeringen utgångspunkten: *”De brottsbekämpande myndigheternas arbete med att effektivisera sin brottsutredande verksamhet med bibehållen kvalitet och rättssäkerhet måste fortsätta med ännu större kraft. Detta förutsätter att myndigheterna ytterligare fördjupar sitt samarbete och bättre samordnar sina mål och insatser.”*

Regeringen anför också att den som vänder sig till domstol ska kunna utgå från att mål och ärenden handläggs rättssäkert och effektivt och inom rimlig tid. *”Allt fler enskilda visar på olika sätt sitt missnöje över domstolarnas handläggningstider, bland annat genom att föra talan vidare till Europadomstolen.”*

Reparativ verksamhet

Det viktigaste för brottsoffren anses vara att rättsväsendet lyckas med sina huvuduppgifter, dvs att utreda brott, gripa misstänkta och döma de skyldiga samt

att uppmärksamma brottsoffers behov.

Regeringen fortsätter: *”Brottsoffrens behov ska stå i fokus för rättsväsendets insatser. Det är en självklarhet att brottsoffer ska bemötas med respekt och professionalism. Myndigheter inom rättsväsendet måste ha ett tydligt brottsofferperspektiv och försäkra brottsoffren om att samhället står på deras sida... Brottsutsatta barn och ungdomar måste tidigt få stöd och hjälp till upprättelse.”*

Regeringen anser att det är viktigt att utreda brott även när gärningsmannen är under 15 år, något som bland annat påverkar brottsoffers möjlighet att få ersättning. *”Brottsoffer ska inte behandlas sämre för att gärningsmannen inte är straffmyndig.”*

Regeringen anser också att det finns anledning att utreda hur man kan skapa bättre rutiner för att brottsoffer ska få tilldömda skadestånd utan att själva agera eller behöva komma i kontakt med gärningsmannen.

Regeringens resultatbedömning

Regeringens egen bedömning är att målet för det brottsförebyggande arbetet inte har uppnåtts 2007. Rikspolisstyrelsen anser att polisorganisationen inte heller uppnått målet.

Målet för utredning och lagföring – att brottsuppleringen ska öka och att verksamheten ska bedrivas med högt ställda krav på rättssäkerhet, kvalitet och effektivitet – har inte heller uppfyllts, enligt regeringen.

Det går fortfarande för lång tid från det att anmälan kommer in till dess att dom meddelas. Inte minst ur ett brottsofferperspektiv är det, enligt regeringen, angeläget att genomströmningstiderna kortas. Målet att brottmål i tingsrätt och hovrätt inte ska ta längre tid än fem månader att avgöra i respektive instans är inte uppnått och regeringen kräver väsentliga förbättringar på dessa områden.

”Statens insatser sätts inte in tillräckligt tidigt. Vi vet att hjälp till barn med avvikande beteende – redan i tvåårsåldern – förebygger brott senare i livet.”

Målet för reparativ verksamhet är att skadeverkningarna av brott ska minska. Här har det gått bättre. Regeringen konstaterar också att intäkterna från regressverksamheten, dvs från brotts-skadeersättningen, har ökat kraftigt. ”Att utöva regress från den dömda gärningsmannen är betydelsefullt från ekonomisk synpunkt, men även av rättviseskäl för brottsoffret och som en signal och reaktion från samhället.”

Ge rättsväsendet rätt resurser

Redan av regeringens resultatbedömning framgår att målsättningarna för rättsväsendets olika verksamheter för 2007 inte uppnåts – med undantag för Brottsoffermyndighetens reparativa verksamhet.

Den snabbaste ökningen av brotts-offrens förtroende för rättsväsendet skulle vara att dagens utbetalning av brottskadeersättning från Brottsoffermyndigheten – som sker i genomsnitt två till två och ett halvt år efter brottsanmälan – kunde ske direkt efter tingsrättens dom beträffande skadeståndet. Så fungerar det redan i Norge. Staten kräver sedan gärningsmannen genom sin regressrätt. Brottsofferperspektivet är då lika prioriterat som gärningsmannaperspektivet.

Att målet för det brottsförebyggande arbetet inte uppnås beror främst på att statens insatser inte sätts in tillräckligt tidigt. Vi vet att tidig hjälp till barn med avvikande beteende – redan i tvåårsåldern – kan förebygga brott senare i livet.

En ökning med en procent av statsbudgeten till rättsväsendet, dvs från fyra till fem procent, använda på de strategiska områden vars brister jag påpekat, skulle göra att målen för kriminalpolitiken och rättsväsendet skulle kunna uppfyllas.

Hans Klette

Unga förslag för framtida BOJ

Hur ska man få de äldre, mer ”belevade” BOJ-arna att lyssna på oss unga och våra idéer? Det var den viktigaste frågan för 21 unga volontärer som samlats för att diskutera BOJs framtid.

Under *Konferens för unga volontärer* som hölls i Stockholm i slutet av oktober framfördes många förslag för att unga ska få större utrymme inom BOJ. Deltagarna, som kom från 11 jourer, föreslog bland annat fler ungdomar i jourernas styrelser alternativt en ungdomsstyrelse med samtliga regioner representerade. En annan tanke var att forma en grupp som tar tillvara de idéer som finns bland BOJs unga – och en handlingsplan för att förverkliga idéerna.

Man diskuterade också hur organisationen kan locka till sig fler unga. Här pekade deltagarna på vikten av att låta de unga som redan är aktiva inom BOJ synas mycket i olika sammanhang. De bör också vara delaktiga i rekryteringen av nya för­mågor. Unga lockar till sig unga. Samma princip gäller för att locka fler killar till BOJ, också det ett ämne under konferensen. Det gäller alltså att fråga dem som finns inom organisationen: *Varför har de engagerat sig i BOJ? Vad tror de kan vara intressant för andra unga/killar?*

Ungdomarna föreslog även annonser i ungdomstidningar, e-post till alla kom-

munanställda och event på bibliotek e t.c.

Flera av förslagen rörde möjligheterna till information och kommunikation via Internet. Man påpekade att det är viktigt att hemsidan är uppdaterad och lätt att ta till sig. Den är en väg att nå unga brottsoffer som inte gör polisanmälan. Det är också viktigt med fungerande forum och e-post. För att genomföra det praktiskt kan BOJ ta in studenter som vill jobba med hemsidor, föreslog deltagarna.

Konferensen var en del av projektet *Stöd till unga Brottsoffer och vittnen – en mänsklig rättighet*. Syftet var att ge en möjlighet för unga volontärer över hela landet att få ny kunskap, utbyta erfarenheter, skapa nätverk och fundera på hur BOJ kan få en mångfald av frivilliga.

ERIKA NYDAHL

Dokumentation finns på www.boj.se

Ett forum för unga stödpersoner bildades av en av konferensdeltagarna: boj.forum24.se

Noterat

Under våren samarbetar BOJ med ROKS, SKR och RFSL för att utveckla brottsoffer­verksamhet riktad till homo-, bi- och transsexuella personer som utsatts för våld i nära relationer. Utbildningen vänder sig till brottsofferjourer och kvinnojourer och hålls i Malmö, Göteborg och Stockholm.

BOJ kartlägger var det finns kvinnojourer

Vilka kommuner saknar kvinnojour? Och hur löser dessa kommuner sitt kvinnofridsarbete? Kan BOJ bidra?

BOJ har nu påbörjat en kartläggning av förekomsten av kvinnojourer i landet. I ett tre månader långt projekt ska BOJ ta reda på var det saknas kvinnojourer och hur kvinnofridsarbetet ser ut i dessa kommuner.

Projektet, kallat *Kvinnjourer inom BOJ*, ska

också undersöka om det finns brottsofferjourer på de orter som saknar kvinnojour – och om några av dessa brottsofferjourer kan tänka sig att bilda kvinnojour inom BOJ. Så fungerar det redan i jourerna i Södertälje, Ystad och Trelleborg. Projektledare Amanda Säfström ska därför bland annat dokumentera Södertäljes modell av kombinerad verksamhet med brottsofferjour, kvinnojour och tjejjour. Medel kommer från Socialstyrelsen.

Forum för bättre brottsofferarbete

Omkring 200 personer firade att BOJ fyllde 20 år – samtidigt som de lärde sig ännu mer om brottsofferfrågor. Jubileumsårets Idéforum i Stockholm bjöd på många uppskattade föreläsningar. Tidningen Brottsoffer gör några nedslag i programmet.

Carina Ljungwald, doktorand vid Institutionen för socialt arbete i Stockholm och med ett förflutet inom BOJ, har tittat närmare på vilket ansvar socialtjänsten egentligen har för brottsoffer. Hon fann att socialtjänstlagen är vag, ibland motsägelsefull och svår att förstå och att den kan väcka felaktiga

förväntningar. Det är till exempel inte så att alla brottsoffer har rätt till stöd enligt den sk brottsofferparagrafen. (*Brottsoffer i socialtjänsten – om lagens syfte och brottsoffrens behov*).

Fungerar behandling av brottsoffer?

En annan studie som presenterades handlade om hur brottsoffer mår (*Betydelsen av tidig diagnostik och behandling av brottsoffer: en prospektiv longitudinell studie*).

Elisabeth Sundbom, professor vid Institutionen för klinisk vetenskap vid Umeå universitet, redogjorde för alldeles färskt resultat. Hennes team har träffat 92 personer som utsatts för grova våldsbrott för att se vad som händer med dem under två års tid. En av huvudfrågorna var om behandling har någon effekt på brottsoffrens välbefinnande.

Det visade sig att det är viktigt med en tidig samtalskontakt efter brottet och att de personer som fick behandling mätte

betydligt bättre än de som inte fick behandling. Det visade sig också att kvinnor generellt sett mätte sämre än män. Och de kvinnor som inte fick behandling mätte till och med sämre efter två år än de gjort initialt.

Vad gör ett samtal läkande?

Eva Rosenquist, socionom och utbildningskoordinator vid Allmänpsykiatriska kliniken vid Universitetssjukhuset MAS i Malmö, förklarade varför människor behöver samtal hos till exempel BOJ.

– Folk kommer och är kaotiska och rörliga. Vi frågar *Var det så här du menade?* och ger tillbaka berättelsen i mer begriplig form. Då går det att hantera, i det finns läkning.

Samtal med vänner och familj fungerar inte riktigt på samma sätt.

– Vi är mer ifrågasättande än vänner, håller inte bara med eftersom det kan hålla dem kvar i sin offerroll.

I ett akut skede kan det vara bra med mycket hjälp, men på längre sikt är det bästa för den hjälpsökande ett slags lägsta möjliga omsorgsnivå. De ska ju återgå till ett normalliv, inte fastna i en offerroll.

– Jag vet att ni inte alltid har tillgång till handledning, men jag vill ändå plädera för strukturerade avlastningssamtal. Den grupp ni arbetar med påverkar starkt, säger Eva Rosenquist och pekar på risken att hjälparen utvecklar liknande symptom som den hjälpsökande.

Hur motverkas våld?

Per Isdal från den norska organisationen *Alternativ till våld* berättade om sina erfarenheter av 20 års behandlingsarbete

med våldsutövande män. Han menar att det är viktigt att ta ett steg tillbaka och tänka: *Vad beror våldet på?*

En av Per Isdals klienter får illustrera vad han menar. Mannen var ihärdig kampsportare, provocerande i sitt jobb som dörrvakt och tyckte att våld var befogat i många sammanhang. Han slog ner 3-5 personer per vecka och hade inget större problem med det.

Däremot ville han ha hjälp för att han släppte sin flickvän.

– Ibland sade han att det kom som ett tryck över bröstet på honom när han slog. Han förstod inte varför och jag bad honom tänka efter.

Senare berättade mannen att hans föräldrar hade problem med alkohol. Vid ett tillfälle råkade de tända eld på hemmet och togs till förhör. Själv hamnade han, nio år, rädd och ensam mitt i natten på ett barnhem. Och när han låg där och försökte sova kom några större killar. De höll fast honom och en av dem satte sig på hans bröst och våldtog honom i munnen.

– Den historien lärde mig något: Våld kan vara en riktig reaktion, men på fel plats och i fel situation. Hade han kunnat använda våld som nioåring på barnhemmet, då hade det varit självförsvar.

Efter 20 års arbete anser Per Isdal att behandling är nödvändig för de här männen, men en modell passar inte alla. Han påpekar också vikten av att erbjuda kvinnorna och barnen behandling, något som hans organisation gör.

– Frivillighet är viktigt. Man kan inte tvinga folk till ändring – dock arbeta med motivering. Och det viktigaste motivet är ofta barnen. Det kan därför vara effektivt att flytta fokus till dem.

Under 2008-2011 utförs en studie av behandlingsarbetets effekt.

ERIKA NYDAHL

BOJ Malmö lägger ner verksamheten vid nyår

BOJ Malmö läggs ned vid årsskiftet. Hädanefter får brottsdrabbade vända sig till Malmö stads brottsofferstöd.

– Jag tycker att det är rätt utveckling och helt i linje med BOJs ambition, säger Malmö-jourens ordförande Björn Lagerbäck och tillägger:

– När vi startade jouren 1980 skrev vi att ”under förutsättning att polisen och socialtjänsten fungerar väl, så behövs ingen särskild brottsofferjour”.

Samhällets stöd allt bättre

Inom den lokala jouren har man succesivt trappat ned på verksamheten i takt med att närsamhället trappat upp sina insatser för brottsdrabbade. I Malmö finns idag flera verksamheter som riktar sig till människor i behov av stöd efter brott. Inom BOJ-föreningen var man överens om att avveckla. Behovet av en jour är inte längre lika stort.

– Vi har kanske 55 000 brottsdrabbade om året i Malmö och bara en liten rännil av dem kommer till brottsofferjouren, säger Björn Lagerbäck.

Han ser det som en önskvärd utveckling att samhället tar det fulla ansvaret för brottsoffer i enlighet med socialtjänstlagen. Det är ju ändå socialtjänsten som är ytterst ansvarig för brottsoffer, påpekar han.

– Ge oss ett brottsoffercentrum i varje stor kommun eller region som inbegriper alla viktiga funktioner, det vore jättebra, säger han och tillägger:

– Föreningar kan vara tungrodda. Det är inte organisationen vi ska lägga pengar och resurser på utan på volontärerna. Men jag säger inte att alla jourer i landet ska göra som vi. Vi provar oss fram nu och får se vad den här modellen kan ge. Visar det sig att vi har fel, då får någon starta en jour igen.

ERIKA NYDAHL

Mobbning kan motverkas

Det går att minska mobbningen i skolan. Systematiska program kan få mer än en femtedel av mobbarna att sluta.

Brottsförebyggande rådet, Brå, har gått igenom de senaste 25 årens samlade forskning i världen på området. Resultatet visar att i genomsnitt är det 23 procent färre som mobbar och 17 procent färre som blir mobbade då det bedrivs anti-mobbningverksamhet i skolan, jämfört med om det inte finns sådan verksamhet.

Framgångsfaktorer

Faktorer som visar sig minska förekomsten av mobbning är bland annat att insatserna riktas till elever i elvaårsåldern eller äldre och att de bedrivs under förhållandevis lång tid. Det är också viktigt att insatserna intensivt engagerar lärare

och föräldrar. Andra betydelsefulla faktorer är exempelvis disciplinära åtgärder, system med kamratstöd, utvecklat personalsamarbete och tillsyn på raster. /EN

Rapporten *Effectiveness of Programmes to Reduce School Bullying*, kan beställas eller laddas ner på www.bra.se

Noterat

Brottsförebyggande rådet, Brå, ska nu undersöka **brottsoffers erfarenheter av rättsväsendet**. Projektet kan på så sätt bidra till att visa var förbättringar kan göras. Brå fokuserar på två grupper av brottsdrabbade: Utsatta för våld i nära relationer samt unga brottsoffer. BOJ ingår i projektets referensgrupp.

Brottsoffermyndigheten utbildar om sexhandel och prostitution

Brottsoffermyndigheten ska nu undervisa om prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Målgruppen är anställda inom polisen, Åklagarmyndigheten, domstolsväsendet och Migrationsverket. /EN

Ny forskning om våld mot kvinnor

Brottsoffermyndigheten har fått i uppdrag av regeringen att fördela 45 miljoner till forskning och andra studier. Syftet är att öka kunskapen om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck, våld i samkönade relationer, prostitution och människohandel. /EN

Ändrade rutiner vid polisanmälan

En liten ändring har införts i polisens system för anmälningsrutiner, det sk RAR-systemet. Sedan 19 oktober ges information om brottsofferstöd senare i anmälan, efter det att brottet har kodats. Polisen har då en bättre bild av vad som har hänt och kan ge mer relevant information. Dessutom kan brottsoffret lättare ta till sig tex erbjudande om stöd när själva anmälan är avklarad. /EN

Skärpta straff för våldsbrott

Skärp straffen för grova våldsbrott. Det föreslår Straffnivåutredningen i sitt slutbetänkande *Straff i proportion till brottets allvar*. Idag är straffen för låga och det gäller särskilt vid grov misshandel, menar utredarna. Utredningen föreslår också att försvårande och förmildrande omständigheter ska få större betydelse och att det ska gå att utdöma strängare straff vid återfall. /EN

Lättare få ut skadestånd

Det ska bli lättare för brottsoffer att få ut sitt skadestånd. Regeringen har tillsatt en utredning för att få fram ett mindre krångligt utbetalningssystem. Tanken är pengarna ska gå via ett nytt betalningsförmedlande organ, så att brottsoffret slipper kräva in sina pengar från gärningsman eller kronofogde. /EN

BOJ kan få kontaktperson för vittnesstöd

En särskild kontaktperson för vittnesstödsverksamheten på BOJs kansli, nationella riktlinjer och bättre samordning och finansiering. Det är några av de förslag som Domstolsverket och Brottsoffermyndigheten ger efter att ha utvärderat vittnesstödet.

Domstolsverket och Brottsoffermyndigheten har på regeringens uppdrag utvärderat vittnesstödsverksamheten i landet. Utvärderingen visar att det nu finns vittnesstöd vid samtliga tingsrätter och hovrätter. I de flesta fall är det lokala brottsofferjourer som sköter verksamheten. Utvärderingen visar också att vittnesstöden fyller en viktig funktion. Vittnen och brottsoffer blir lugnare och får bättre information, så som det var tänkt. Det tycker såväl vittnen och brottsoffer som åklagare, advokater och domstolspersonal.

Finansierade förbättringar

Men i myndigheternas rapport ges också förslag på förbättringar. Bland annat föreslås nationella kontaktpersoner för vittnesstödsverksamhet hos samtliga aktörer, dvs Brottsoffermyndigheten, Domstolsverket – och Brottsofferjourernas Riksförbund. Det innebär att en ny heltidstjänst måste inrättas vid BOJs rikskansli. Enligt förslaget ska finansieringen inrymmas i Brottsofferfondens kommande verksamhetsstöd till riksförbundet.

Det här är fråga som BOJ drivit och generalsekreterare Eva Larsson välkomnar möjligheten att förstärka förbundet med en person som särskilt ansvarar för vittnesstödsverksamheten. Tanken är att kontaktpersonen ska arbeta med kvalitetssäkring, utveckling, rekrytering, utbildning och samarbete med övriga aktörer. Och Eva Larsson tror att förslaget snart kan bli verklighet.

Rapporten innehåller fler intressanta förslag. Vittnesstödsverksamheten bör även i fortsättningen bygga på ideella

– Om förslagen går igenom kan det leda till en kraftig förbättring av vittnesstödsverksamheten, säger BOJs generalsekreterare Eva Larsson.

krafter, skriver man, men verksamheten behöver bli mer enhetlig. Därför föreslås nationella riktlinjer som bland annat rör vittnesstödens uppgifter och deras roll.

– Det ser vi bara positivt på. Framförallt att det blir ett gemensamt samarbete mellan oss tre parter – Domstolsverket, Brottsoffermyndigheten och BOJ. Allas ansvarsroller måste förtydligas – inte bara vittnesstödens, säger Eva Larsson.

I rapporten betonas att samordningen av vittnesstödsverksamheten är mycket viktig. Här spelar de lokala vittnesstödsamordnarna en avgörande roll och ett förslag är därför att Brottsofferfonden i större utsträckning ska bevilja medel till

anställning av samordnare.

– Idag är det få jourer som har anställda samordnare. Med permanenta lokala samordnare kan det bli en kraftig förbättring, säger Eva Larsson.

Brottsoffermyndigheten föreslås även göra en översyn av vittnesstödsbidraget, något som kan ge en höjning med upp till 50 procent. Men BOJ hade önskat att man kunde gå ytterligare ett steg genom att staten öronmärker pengar till vittnesstödet.

– Men vi inser att det är en lång väg att gå innan vi når det målet. Vi får fortsätta att driva den frågan, säger Eva Larsson.

Brottsoffermyndigheten och Domstolsverket vill också ha fler vittnesstöd i framtiden och tycker att det ska vara större spridning på ålder, kön och etnisk bakgrund. Dessutom borde det finnas vittnesstöd med särskild kompetens om exempelvis brottsoffer med funktionshinder.

ERIKA NYDAHL

Gemensam statistikblankett

BOJ, Brottsoffermyndigheten och Domstolsverket ska ta fram en gemensam blankett för statistik rörande vittnesstödens insatser.

Vittnesstöden har gett sin syn på verksamheten

Domstolsverkets och Brottsoffermyndighetens kartläggning och utvärdering vände sig till samtliga aktörer inom vittnesstödsverksamheten. De enkätsvar som kom från vittnesstöden visar följande:

Det finns vittnesstödsverksamhet vid samtliga tingsrätter och hovrätter. Totalt finns ca 850 aktiva vittnesstöd. Drygt 70 procent är kvinnor och hälften är 65 år eller äldre. Drygt 60 procent av verksamheterna har inga vittnesstöd med utländsk bakgrund.

Samtliga verksamheter gör kvalitetskontroller vid rekrytering. En dryg tredjedel har ekonomiska bidrag från andra än Brottsofferfonden, oftast från kommunen. Bidraget från fonden används vanligen till att ersätta

vittnesstöden för utlägg. De flesta vittnesstödsamordnare arbetar ideellt. 35 procent har en anställning.

De flesta verksamheter har för avsikt att finnas på domstolen i samband med alla förhandlingar med målsägande och vittnen. Det lyckas inte alltid, oftast på grund av för få vittnesstöd.

Vittnesstöden ger samarbetet med domstolen gott betyg. Men den informationen som domstolen tillhandahåller kan förbättras, liksom informationen till målsägande och vittnen om vittnesstödsverksamheten. Ungefär 60 procent av verksamheterna har möten med domstolens representanter för att utvärdera och utveckla verksamheten.

Bättre skydd för förföljda

Under förra året utsattes nästan 200 000 personer för systematisk förföljelse, så kallad stalkning. Av dem tvingades 15 000 flytta. Offer för stalkning behöver bättre skydd än de får idag, det slås fast i Stalkningsutredningen som överlämnats till justitieministern under hösten.

Utredningen föreslår en rad åtgärder som i första hand ska riktas direkt mot gärningspersonen, men det är inte alltid det räcker. En del stalkare är så ihärdiga att de inte upphör med förföljelsen ens när de sitter inlåsta. Utredningen, som har letts av Polishögskolans rektor Ebba Sverne Arvill, föreslår därför också ett flertal insatser för ökat skydd för brotts-offren.

Kriminalisera stalkning

Ett grundproblem är att lagen idag inte täcker stalkning som fenomen. Förföljaren kan dömas för enskilda gärningar som utgör brott, men det finns inte utrymme att betrakta förföljelsen som en helhet. Utredningen vill därför införa ett nytt brott, olaga förföljelse.

Stalkningsutredningen föreslår också att den nuvarande lagen om besöksförbud ska ersättas av en ny lag om kontaktförbud. Dessutom ska förbuds-personen kunna övervakas elektroniskt och positionsbestämmas. På så sätt får polisen bättre möjligheter att varna den som förföljs och ingripa mot stalkaren. Det blir också lättare att säkra bevis.

Enligt utredningen bör det dessutom bli lättare att få fingerade personuppgifter än vad det är idag. En annan åtgärd som utredningen föreslår är att det bör finnas utbildade skyddshandläggare för brottsoffer i samtliga kommuner. Skyddshandläggaren ska vara en länk mellan brottsoffer, myndigheter och ideella organisationer. /EN

Hur ska jag hjälpa min dotter?

FRÅGA Jag är så orolig för min tonårsdotter. För några månader sedan blev hon hotad av några andra ungdomar. Hon säger att allt är OK, men jag märker ju att det är något. Hon är inte lika glad som förut, mycket tystare. Hon är nästan alltid hemma och vill inte längre gå ut och träffa sina kompisar.

Jag vet inte hur jag ska hantera det här. Vad kan jag göra för att hjälpa henne?

SVAR Din fråga får mig att göra följande reflexioner. Är gärningsmannen/gärningsmännen någon eller några din dotter känner? Var hon ensam när händelsen inträffade eller var hon tillsammans med sina vänner? Om vännerna var närvarande – hur reagerade de? Har din dotter utsatts för ett framtida hot om hon berättar?

I många kommuner finns numera en

särskild mottagning för unga brottsoffer. Försök att motivera din dotter att ta en kontakt. Innehållet i ett av dina samtal med din dotter kan i korthet vara följande; *Jag vet inte vad du har varit med om eftersom du inte berättar något, kanske vill du skydda mig från vad som faktiskt hände, men en sak vill jag att du funderar omkring: Vill du –eller vill du inte –ge dessa personer som du drabbats av ett framtida inflytande över ditt liv?*

Gärningsmannen har alltid ett ansvar för den kriminella handlingen. Ditt ansvar är att så långt det är möjligt, att på nytt ta tag i ditt liv och leva det som du gjorde, innan händelsen inträffade.

Det finns hjälp att få att kunna bearbeta det inträffade och gå vidare.

Vägra gärningsmännen att styra ditt framtida liv!

Hur mycket ska barnen få veta?

FRÅGA Min man blev misshandlad i tunnelbanan för ett halvår sedan. Han har hämtat sig kroppsligt, har inga skador efteråt. Men han har blivit annorlunda. Han är ofta deprimerad och verkar inte riktigt lyssna på våra barn. De tycker att pappa är grinig och det är ingen bra stämning hemma.

Barnen påverkas negativt av det här. De borde få en förklaring, men jag vet inte hur mycket jag ska berätta för dem. Hur ska vi göra?

SVAR Det allmänna rådet är att den som har drabbats av ett kriminellt övergrepp så långt det är möjligt berättar för sina närmaste om brottet och dess konsekvenser inom områden som fysisk och psykisk hälsa samt sociala konsekvenser.

Många brottsdrabbade saknar initialt denna förmåga och i sådana situationer är det viktigt att man själv söker skaffa sig kunskap om brottsoffer, deras reaktioner och behov. Under förutsättning

att inget ytterligare har tillkommit i din mans tillvaro tyder hans sätt att reagera på att han lider av en stressreaktion till följd av brottet.

Uppenbarligen bör han söka hjälp och kanske har ni i er hemförsäkring en krisförsäkring som medför tillgång till psykologisk behandling.

Jag är inte heller främmande för att föreslå att du och barnen konfronterar din man med hur ni upplever den nuvarande situationen – och att han därmed också har ett ansvar för att söka hjälp för allas ert bästa.

På www.boj.se kan man ladda ner informationsmaterial som visar hur omgivningen kan stötta anhöriga eller medarbetare som drabbats av brott av olika slag.

Får jag vara med min son vid rättegången trots stängda dörrar?

FRÅGA Min son blev överfallen av en kille med kniv i våras. Om några veckor ska vi till tingsrätten. Polisen säger att det nog blir stängda dörrar eftersom gärningsmannen är så ung. Betyder det att jag inte får vara med i salen? Får han stöd av någon annan då? Min son är bara 19 år.

SVAR Du får vara med i början på förhandlingen och om det begärs stängda dörrar tar tingsrätten beslut om detta efter det att en begäran framförts från antingen åklagare eller försvarsadvokat.

Rätten kan besluta om stängda dörrar under hela huvudförhandlingen eller under vissa delar av den. Föräldrar till ungdomar under 18 år brukar få vara kvar även när det beslutats om stängda dörrar. Du kan få vara kvar under förhandlingen om du begär det och om tingsrätten godkänner din begäran.

Din son är målsägande och jag vet inte om han har fått ett målsägandebitråde

utsett till sig. Om så är fallet kommer målsägandebiträdet att sitta bredvid din son vid förhandlingen.

Ett målsägandebitrådes främsta uppgift är att ta tillvara målsägandens intressen i målet och lämna stöd och hjälp under hela rättsprocessen. Ett målsägandebitråde förordnas av tingsrätten efter en begäran från åklagaren i vissa fall när det anses att en målsägande har behov av ett sådant. En bedömning om behovet görs utifrån vilket brott som begåtts och av vem.

Det finns även en möjlighet för din son att ha med sig en stödperson. Brottsofferjourerna har stödpersoner i sin verksamhet som stödjer brottsoffren och kan följa med som stöd vid en huvudförhandling. Ta gärna kontakt med närmaste brottsofferjour. De kan ge dig råd och information angående stödpersonens roll och även informera om själva rättsprocessen.

Har jag några juridiska rättigheter som anhörig till ett brottsoffer?

FRÅGA Min fru utsattes för en våldtäkt på väg hem från jobbet. Det har varit en tuff tid sedan dess, även för mig. Nu är det snart rättegång och jag undrar om jag, som anhörig, har några juridiska rättigheter?

SVAR Jag beklagar det din fru råkat ut för och jag har full förståelse för att tiden efteråt varit jobbig för er båda. Rent juridiskt har du inga rättigheter som anhörig. Det är den person som brottet är begånget mot som är brottsoffer och målsägande i ärendet.

Förhoppningsvis har din fru ett målsägandebitråde som hjälper henne vid rättegången och som också för fram ett skadeståndsanspråk om din fru begär det. Skadeståndet kan bestå av både kränkningsersättning och sveda och värk-ersättning samt kostnader för läkarvård,

reskostnader och ersättning för förlorad arbetsinkomst för brottsoffret. Om du som anhörig har haft kostnader för egen del på grund av själva brottet måste det klart gå att bevisa att de har ett samband med brottet vilket kan bli svårt. Det bedöms som en så kallad tredjemansskada. Om du har haft kostnader i samband med exempelvis läkarbesök för din fru och det ansetts nödvändigt med din närvaro kan man försöka begära ersättning.

Det enklaste är då att specificera de kostnaderna på din frus eventuella skadeståndsanspråk. Därefter får rätten pröva om det kan anses som skäligt att ersätta även dina eventuella kostnader.

Om din fru har ett målsägandebitråde tycker jag att du talar med henne/honom om en eventuell ersättning för dig som anhörig.

Mänsklig rättighet slippa sexuellt våld

■ I *Tala om sexuella övergrepp* får läsaren möta flickan som gifts bort som åttaåring, flickan som blir gravid efter pappans övergrepp och barnflickan som sattes i fängelse när hon anmälde arbetsgivaren som förgrep sig på sin dotter.

Boken ger röst åt 16 kvinnor som kommer från Irak. Författaren Hamdia Kadir vill ge en ärlig bild av den verklighet hon fått ta del av i sitt arbete med människor som utsatts för sexuella övergrepp, ett ämne som är tabu i hennes hemland. Hon vill också visa hur det kan vändas till en fördel att stå mellan två kulturer. Här, i det nya landet, kan man berätta och få hjälp. Hamdia Kadir driver idag ett projekt, HOPP-Hafi, för att hjälpa invandrarkvinnor utsatta för sexuella övergrepp.

■ *Från balkongmord till tvångsäktenskap* ger en ingång till hederskulturen i form av en demokratihandbok. Hederskulturen är inte förenlig med demokrati, påpekar författarna. Ett hundratal kvinnor i Sverige lever under dödshot från sina familjer. Tiotusentals hotas, misshandlas och manipuleras av sina familjer. Deras mänskliga rättigheterna kränks och det är inte acceptabelt.

■ *Boven i mitt drama kallas kärlek* är Unni Drougges självutlämnande beskrivning av en destruktiv relation. När Unni träffar Niclas blir de besinningslöst förälskade, men hans kontrollbehov gör tillvaron allt mer begränsad för Unni. Han vill veta allt, styra allt och han slår henne. Hon stöttar honom i hans karriär, men får offra sin egen. Steg för steg lämnar hon det som var hennes – sitt skrivande och sina vänner. Till slut flyttar hon också ifrån sina barn.

Tala om sexuella övergrepp av Hamdia Kadir, HOPP-Hafi

Från balkongmord till tvångsäktenskap av Stefan Koch, Eduardo Grutzky och Cecilia Jarl-Åberg, ALMAeuropa

Boven i mitt drama kallas kärlek av Unni Drougge, Bazar Förlag

Indirekt drabbad

I rättsprocessen har inte anhöriga samma rättigheter som brottsoffer. Men de kan ha samma behov av känslomässigt stöd och av praktiska råd. Och rollerna går i varandra. Exempelvis är barn som bevittnat våld ofta både vittnen, anhöriga till brottsoffer – och brottsoffer själva. ►

Som att stå mitt i en jordbävning – allt bara rasade

Ulrikas man utsatte hennes två döttrar för sexuella övergrepp. Hon har fått kämpa för att hennes barn ska få rätt hjälp. Som anhörig hade hon behövt mer stöd.

En kväll i september 2002 stoppar Ulrika om sin dotter Lisa, 8 år. Anders, pappa till de två yngsta barnen, Emma, 4 år, och Viktor, 1 år, har gått över till grannen för att hjälpa till med en dator som krånglar. Tidigare på dagen har Lisa berättat att det sved i underlivet och att hon har haft ont när hon går på toaletten. Ulrika försöker hitta förklaringar och frågar om Lisa har lekt något speciellt eller om hon har några byxor som skaver. På väg ut genom dörren säger hon till sin dotter, liksom i förbigående: *"För du vet väl om att det bara är du som får vara där?"*. När Lisa svarar går en stöt genom kroppen på Ulrika: *"Och pappa Anders"*. Ulrika vände sig om. *Vem menar du? När gör han det?*

Han drämde yxan i bordet

Och Lisa berättar; på morgonen när Ulrika sov, när Lisa kom hem efter skolan, på natten. Ulrika försöker förtvivlat hitta andra svar än de som hon inte vill ha. Det får inte vara sant

– Det kändes som om jag stod mitt inne i en jordbävning och allt bara rasade. Jag minns att jag sa till Lisa att hon aldrig mer skulle behöva vara rädd för honom. Han kommer aldrig innanför de här dörrarna mer.

När Anders kommer hem går hon ut och konfronterar honom, säger åt honom att dra åt helvete. Han åker iväg.

Dagen efter, när Ulrika är hos polisen och gör en anmälan, kommer Anders till huset med en yxa och hotar hennes föräldrar som passar Lisa och Viktor. Han försöker ta med sig sonen, men åker iväg när Ulrikas far ringer polisen. Först drämmer han yxan i köksbordet. Under dagen har han också varit utanför Emmas dagis, men åkt därifrån igen. Troligen var där för mycket folk.

Nu följer polisförhör för Lisa. Anders häktas. Några dagar senare framkommer det att även Emma blivit utsatt för sexuella övergrepp av Anders. Allt läggs ihop i samma rättegång.

Jag kunde inte lita på mig själv

Rättegången i oktober 2002 beskriver Ulrika som en svart mardröm. När de filmade förhören med Lisa visades vågade hon inte vända på huvudet och titta på Anders.

– Jag kunde inte lita på mig själv. Det var hemskt.

Anders fick ett års fängelse för sexuellt utnyttjande av Lisa. Han blev också dömd till att betala 85 000 i skadestånd till henne. Men han blev friad för övergrepp på Emma och även för olaga hot. Hovrätten gjorde senare samma bedömning. Tre månader efter den friande domen i Hovrätten lade barn- och ungdomspsykiatri, BUP, och socialförvaltningen in en gemensam polisanmälan om sexuella övergrepp på Emma och barnmisshandel på äldste sonen Anton och Viktor. Men då var det för sent. Lisa, som varit ögonvittne till både barnmisshandeln och övergreppen, hade för sent fått hjälp att komma till det sta-

diet då hon kunde berätta för psykologen på BUP om det hon sett.

I december dömde länsrätten vårdnaden om barnen till Ulrika. Efter den 18 december 2002 fick Anders inte träffa barnen.

– Innan jag fick beslutet om vårdnaden, kunde jag bara se ett skräckscenari, berättar Ulrika.

– Men när jag fick beslutet öppnade sig himlen som en stor klar sol. Aldrig har jag känt en sådan glädje. Nu fick jag rätt att skydda mina barn. Jag ser det som att samhället erkände och förstod vad som hade hänt, trots att han inte fälldes i domstol. Efter det började livet igen. Det är svårt att bearbeta något innan alla tvister är färdiga.

Emma var för traumatiserad för att kunna gå i behandling. Istället fick Ulrika åka till BUP och tala om hur Emma agerade, sedan talade BUP om hur hon skulle bemöta dottern. Därefter letade Ulrika upp Vasa BUP i Stockholm, en mottagning specialiserad på sexuella övergrepp. Där fick Emma gå i gruppterapi, träna på kroppsuppfattning och öva på att känna trygghet.

Skolgången blev en kamp

Efter tio möten med psykolog på BUP tyckte BUP att Lisa var färdigbehandlad. Men Ulrika märkte att dottern behövde mer professionell hjälp och hon letade upp en privat barnpsykolog som kunde hjälpa Lisa att bearbeta övergreppen. Lisa hade utvecklat posttraumatiskt stressyndrom, och det medförde mycket problem i skolan.

– Hennes skola har varit en kamp. De ►

- ▶ kunde inte förstå problemen som kom av övergreppen. Det kunde räcka med att en manlig lärare lät sträng. Det var så Anders brukade göra, höja rösten.

Till slut fick Lisa byta till en skola med färre elever och extra stöd.

Efter två träffar på BUP konstaterades att äldste sonen Anton inte behövde psykologhjälp. Men han mådde dåligt och hamnade ofta i bråk i skolan. Till slut hittade Ulrika en manlig terapeut till honom och efter fyra månader försvann de aggressivitet och den skuldbörda han lagt på sig.

– Redan efter tre terapitimmars kunde Anton säga ”*Jag är utan skuld*”, berättar Ulrika. Anders hade uppfostrat honom till att skydda sina syskon, och han kände att han inte gjort vad han borde.

2005 hade familjen precis börjat leva ett något så när normalt liv. Kontakten med myndigheter minskade, Emma var klar med kontakten på Vasa BUP i Stockholm, Lisas skola hade börjat fungera. Men nu orkade inte Ulrika längre, hon bröt ihop och fick diagnosen posttraumatiskt stressyndrom.

– Jag hade varit mamma, utredare, terapeut, hela biten. Jag hade varit tryggheten och skyddet. Jag förväntades besitta något slags superkrafter, vara en maskin som fixade allt.

Väninnan ringde varje morgon

Hon kände en press att hela tiden vara korrekt, lugn och stark. Hon fick bli ledaren, men inte hysterisk. Hon fick bli arg, men inte bryta ihop. Annars lyssnade ingen på henne. Oftast orkade hon, men utanför myndigheternas dörrar kunde hon braka ihop. Då hade hon sitt sociala nätverk som kunde skrapa ihop henne, som hon själv uttrycker det. Föräldrar, syskon och vänner har varit viktiga stöd och en orsak till att hon valde att stanna i Västerås trots att Anders bor kvar där.

En väninna som hon tappat kontakten med hörde av sig direkt efter rättegången i tingsrätten. Från den dagen ringde hon varje morgon under två års tid, såg till att Ulrika kom upp ur sängen, drack kaffe med henne över telefonen, följde med till

– Jag hade varit mamma, utredare, terapeut, hela biten. Jag hade varit tryggheten och skyddet. Jag förväntades fixade allt. Ulrika Svensson hade önskat ett bättre stöd från samhället när det uppdagades att hennes barn uts

myndigheter och hovrätt.

– Det är många som funnits där och det har varit guld värt. Vissa dagar var jag så trött att jag inte orkade lyfta armarna från bordet.

Nu efteråt kan hon se att hon långt tidigare hade behövt mer hjälp med allt det praktiska.

– Jag hade velat ha en ”hemma-hos-are”. Någon som kom hem till mig och som kunde hjälpa till att hålla strukturen. Man är inte logisk i sitt tänkande när man är i kris. *Någon har trasat sönder mina barns liv, vad är det då som är viktigt? Är elen viktig? Hyran?* Det var ju världsliga ting.

Först när Ulrika fick sin diagnos fick hon stöd för sin egen del, först genom en terapeut som hon inte fick förtroende för. Nästa terapeut ansåg att eftersom Ulrika visste vad hon ville prata om, så mådde hon inte dåligt. Därefter träffade hon en psykolog som skulle bedöma hennes behov av hjälp och sedan skulle psykiatrin höra av sig. Det har de fortfarande inte gjort, trots att det gått elva månader.

Ulrika känner frustration över att både offer och anhöriga ska behöva kämpa så mycket för att få hjälp över huvudtaget. Hon efterlyser bättre stöd för anhöriga.

– Det finns ingen självklar att vända sig till som talar om vilken hjälp som går att få. Man måste leta själv. Det borde finnas ett slags sambandscentral. Någon som kan berätta vilket stöd man som anhörig har rätt till. Det känns som att samhällets främsta mål är att du ska tillbaka på banan igen så fort som möjligt, tillbaka till jobb.

Ingen annan slåss för mina barn

Flera i hennes omgivning har uppmanat henne att inte lägga ner så mycket energi på att söka hjälp och istället försöka lämna över ansvar till skola och myndigheter.

– Men om inte jag slåss för mina barn, för deras rättigheter, *vem ska då göra det?* Om jag hade lyssnat på myndigheterna hade mina barn inte ens fått rätt behandling.

Idag är familjen inne i en bra fas.

– Tidigare gick vi på en skör tråd men nu går vi på en bred bro. Den är kanske inte så stabil, men dock bred.

Men Ulrika är frustrerad över att hennes barn ska behöva ge upp så mycket. En enkel sak som att åka ner på stan är inte självklar för familjen. *Vad händer om de möter Anders där?*

– Det är hemskt att vi ska behöva se

s besitta något slags superkrafter, vara en maskin som satts för sexuella övergrepp.

oss om över axeln när vi går ut, att barnen alltid ska behöva ha garden uppe.

Ulrika är fortfarande sjukskriven, men hon har börjat arbetsträna och läser parallellt till KBT-terapeut. Hon föreläser också om sin familjs historia och om föreningen ATSU, Anhöriga Till Sexuellt Utnyttjade, som hon varit med om att starta, efter att ha besökt ATSUB, Anhöriga Till Sexuellt Utnyttjade Barn, i Stockholm i början av 2005.

– Jag kände mig ensamast i hela världen och vilken myndighet jag än pratade med så kändes det som om det var första gången det här hände i Västerås. På ATSUB kunde jag prata med andra som förstod. Jag behövde inte säga hela meningen, för de förstod vad jag menade och vad jag kände.

Och i juli 2005 startade ATSU i Västerås. Idag har föreningen 70 medlemmar. Bara under de fyra första månaderna kontaktade 38 familjer föreningen.

– Kan jag sträcka ut handen till någon annan är det bra, säger Ulrika.

PERNILLA RÖNNLID

Ulrikas barn heter egentligen något annat.

– Det är svårt att få hjälp när en anhörig dödas

– Förutom det hemska som har hänt är det samhällets totala brist på stöd och förståelse som gör tillvaron nästan outhärdlig, säger Ewy Gaude, ordförande i Riksorganisationen för Anhöriga till Våldsdödade, RAV.

Varje år berövas drygt 100 svenskar livet genom kriminella övergrepp. De anhöriga offren har en lång och smärtsam sorgeprocess framför sig. Förundersökningens kvalitet är avgörande för att få ut skadestånd. Enligt Brottsoffermyndigheten tar denna process tre till sex månader. Det hänger också på om gärningsmannen har pengar och om beloppet täcks av en försäkring, annars blir det en ny förhandling genom Brottsofferfonden och beloppet kan rentav halveras.

Många fastnar i kris

– Det är märkligt varför polisen letar efter försvunna personer i vissa fall och andra fall gör man inte det, säger Ewy Gaude.

De anhöriga till våldsdödade får själva driva processen i kontakterna med polis, juridiskt ombud, psykolog och brottsoffermyndighet. Det bemötande som de anhöriga får från myndigheterna varierar, liksom hur de upplever

kontakten med massmedia.

Krisgrupper i kommunerna finns vid de stora katastroferna. Anhöriga till våldsdödade får inte sådant stöd i och med att det rör sig om en enskild person, och att de inte betraktas som brottsoffer.

– Allt ska man som anhörig göra själv, och i den första chockfasen behöver man få praktisk hjälp av hemtjänsten med matlåda och städning, säger Ewy. När chocken har lagt sig något kan man ha nytta av psykologiskt stöd för krisbearbetning och gå vidare i livet.

– I och med att samhället ger så lite stöd fastnar många anhöriga i sin kris och blir sjukskrivna eller förtidspensionerade, säger Ewy.

– Flera av våra medlemmar i RAV har väntat på skadestånd i flera år.

Brottsofferjouren har fått in alltför många samtal från anhöriga till brottsoffer, varav endast ett fåtal handlar om anhöriga till våldsdödade.

– De är chockade över hur lite stöd en anhörig kan få av samhället, säger Mia Delin på Brottsofferjourenas Telefoncentral.

– Samhället ser till att uppfylla vissa juridiska rättigheter för barn, föräldrar och gifta men däremot inte för sambor.

HELÉN ALSEBY

FOTO HELÉN ALSEBY

”Allt ska man som anhörig göra själv, och i den första chockfasen behöver man få praktisk hjälp av hemtjänsten.”

Ewy Gaude, ordförande för Riksorganisationen för Anhöriga till Våldsdödade

► RAV arbetar för anhöriga till våldsdödade

Riksorganisationen för Anhöriga till Våldsdödade, RAV, driver följande frågor:

- Poliser, socialsekreterare med flera ges specialutbildning av RAV, för att utgöra ett kristeam som träder in vid våldsbrott med dödlig utgång.
- Teamet kommer att utgöra den fortsatta sammanhållande länken till samhället för de anhöriga till den våldsdödade.
- Föräldrar, syskon samt barn till den våldsdödade ges status av brottsoffer i juridisk bemärkelse.
- Den kränkingsersättning som skulle utbetalats till våldsoffret utbetalas vid dödsfall till dödsboet.
- Obligatorisk farlighetsbedömning vid beviljande av permissioner eller frigivning från kriminalvårdsanstalt eller slutna psykiatrisk vård.
- Anhörigas rätt att höras i samband med permissioner eller vid frigivning garanteras.
- Möjlighet att utfärda permanent vistelseförbud för gärningsmannen i relation till anförvarters bostadsort.
- Möjlighet till individuell, frivillig försöningsprocess mellan offer/anhöriga och förövare, som föregåtts av bearbetande samtal kring det inträffade.
- Tillgång till kostnadsfri terapeutisk behandling ges närstående till den som berövats livet genom kriminell handling.

Vill du få kontakt med RAVs ordförande Ewy Gaude?

Skicka e-post till ewygaude@hotmail.com

Sonens död aldrig klarlagd

Henrietta Terrings 21-årig son hittades i vattnet vid Kungliga Slottet i Stockholm 2 maj 2004, två och en halv månad efter försvinnandet. Vid obduktionen konstaterades att han utsatts för våld, och dråp gick inte att utesluta.

Fallet rubricerades som självmord genom drunkning trots att han inte hade något vatten i lungorna. Förundersökningen lades ner, och har än så länge inte återupptagits. Henrietta Terring har därmed inte fått ut något skadestånd.

– Det enda jag vill ha är en ordentligt gjord utredning, säger hon.

Polisen ofta irriterad

– Kriminalinspektören och en del andra poliser var ofta irriterade. De gjorde ingen inspektion av platsen där han hittades, ifrågasatte varför jag och min familj ville leta efter honom, och följde varken upp tips från vittnen eller listan med hans sista mobilsamtal i livet.

Rättsmedicinska avdelningen på Karolinska sjukhuset ordnade så att Henrietta Terring kunde identifiera sin son före obduktionen trots att polisen inte tillåtit det.

– De var helt underbara och flyttade fram obduktionen och sade att jag kunde komma och se min son. Men det gick inte att känna igen honom.

FOTO HELEN ALSEBY

”*Det enda jag vill ha är en ordentligt gjord utredning.*”

Henrietta Terring, vars son dött under oklara omständigheter

Det tog ett och ett halvt år för Henrietta Terring att via brottmålsadvokat få göra en DNA-bevisning av sin son. Polisen ansåg inte att det behövdes.

HELEN ALSEBY

Rättigheter för anhöriga till brottsoffer

Skadestånd vid grova brott som begåtts mot en person (tex mord, misshandel, våldtäkt).

Rätt till målsägandebiträde vid grova brott.

Brottsskadeersättning är möjlig i de fall där gärningsmannen är okänd och någon dom inte finns. Då krävs dock att det finns

en polisanmälan och utredning (tex en förundersökning), som visar att skadan har uppkommit till följd av brott och inte genom en olyckshändelse.

Länkar

www.rav.se

www.brottsofferportalen.se

I gruppen ger de varandra stöd

– Även om anhöriga inte är utsatta för brott, så är de utsatta för konsekvenserna. De är offer för en situation de inte kan påverka, för något som någon annan har gjort. Och så finns det ingen hjälp för dem att få.

Det säger Birgitta Rosenberg, stödperson som arbetar med anhöriggrupp som metod inom BOJ i Karlstad.

Jouren har haft självhjälpgrupper för anhöriga i tre år. Det började med att man hade en grupp för unga kvinnor som utsatts för våldtäkt. Några av deltagarna påpekade att deras föräldrar, framför allt deras mammor, också behövde någon att prata med.

– De här tjejerna har fullt sjå med sina egna bekymmer och orkar inte med att också bära sina föräldrars oro, säger Birgitta Rosenberg.

Träffas varje månad

Den första anhöriggruppen bestod alltså av föräldrar till deltagarna i tjejgruppen. Man träffades en gång i månaden och så har det fortsatt. Men det är inte alltid samma deltagare. Några kommer bara någon gång, andra under lång tid. Några kommer ofta, andra mer sporadiskt.

– Det bygger på deras behov av att komma. Vi vet alltså inte i förväg om det kommer någon till mötet. Och det är väldigt olika hur mycket man vill delta, säger Birgitta Rosenberg.

Den första omgången föräldrar slutade komma när rättegångarna var över och tjejerna hamnade på rätt köl.

Anhöriga har många frågor och bekymmer att ventilera. För den som drabbas av ett allvarligt brott sätts hela tillvaron i gungning. Det blir svårt att koncentrera sig och sköta skolan. Till exempel. Därför har det också hänt att skolskötorskor och kuratorer kommit till anhöriggruppen.

Det är alltså inte längre en renodlad föräldragrupp. Även syskon söker stöd hos jouren, liksom barn till brottsoffer. Men främst är det mammor som kommer.

De flesta är mammor

– Vi reagerar olika på det som händer. Vi har haft flera fall där unga kvinnor blivit våldtagna och där förövarna lagt ut bilder på nätet. Då är inte papporna nådiga. De vill öppna vapensåpet och gå och skjuta den djäveln.

Mammans roll blir ofta att hålla ihop familjen och hålla den flytande – att se till att dottern mår så bra hon kan och trots allt klarar skolarbetet och samtidigt hantera övriga familjemedlemmars reaktioner.

– När processen löpt ut, när rättegången är avklarad och flickan är på väg åt rätt håll, då säger ofta mannen att det är dags att gå vidare. Men då kommer mammans reaktion, när spänningarna släpper. Hon får panikångest, kan inte andas – och förstår inte vad som händer. Den reaktionen kan komma efter ett år eller mer. Det har vi sett exempel på.

Alltid någon som vill prata

Birgitta Rosenberg har en sammanhållande funktion i gruppen, nästan alltid tillsammans med Marianne Torstensdotter. Båda är stödpersoner vid Karlstad-jouren och båda har lång erfarenhet av livet och av ett yrke som innebär mycket kontakt med människor. Deltagarna kommer via jourens ordinarie verksamhet.

– När någon visat intresse ringer jag upp och talar om att de är välkomna. Jag frågar också om de vill träffa mig eller Marianne innan. En del tycker att det

känns otäckt att prata om sådana här saker i grupp. Då kan de få träffa oss enskilt istället.

Väl i gruppen presenterar sig stödpersonerna. De är noga med att berätta att de inte är där i en yrkesroll, men att de har lång erfarenhet av att tala med människor i utsatta situationer. De är också tydliga med att det som sägs i rummet inte ska föras vidare. Sedan får deltagarna presentera sig själva och berätta

– om de vill – eller bara lyssna.

– Men det brukar inte vara svårt för dem att

berätta. Det är alltid någon som pratar. Och andra jämför och berättar hur det var för dem i en liknande situation. De speglar sig i varandra och delar med sig av sina erfarenheter och kloka tankar.

Ger varandra stöd

Birgitta säger att samtalet fyller en viktig funktion, bara att få prata om det som hänt.

– Just att få spy ur sig tankar som man inte kan vid andra tillfällen. Och att få veta att man är inte tokig om man vill ”gå ut och skjuta den djäveln”. Och man är inte tokig om man behöver prata mer än sin man.

Gruppmedlemmarna ger varandra stöd. De är i olika faser av bearbetningsprocessen och i olika faser av rättsprocessen. Den som kommit längre kan berätta för de andra.

– Marianne och jag delar med oss av hur vi reagerar på det som sägs, men vi försöker framför allt att få dem i gruppen att prata, säger Birgitta och tillägger:

– Människor är oerhört kloka.

ERIKA NYDAHL

De speglar sig i varandra och delar med sig av sina erfarenheter och kloka tankar.”

Föräldrar får konkreta tips och råd

– Vi brukar säga till föräldrar att har man en bråkig tonåring, då kan man räkna med att hon eller han blir några resor värre. Det är en period de går igenom och det gäller att ha lite överseende.

Det säger Ingri Vestin, brottsoffer-assistent i Luleå.

Tonårsföräldrar är en grupp anhöriga som söker sig till brottsofferjouren i Luleå. Men de som behöver hjälp kan också vara barn eller syskon till någon som utsatts för brott. Eller anhöriga till en gärningsperson.

Det händer att anhöriga själva ringer till jouren, men det är inte så vanligt.

– Det är ofta i kontakten med brottsoffer som vi kommer i kontakt med anhöriga. Vi frågar helt enkelt om det finns barn eller andra närstående med i bilden.

Samtalen med anhöriga skiljer sig inte på något avgörande sätt från samtalen med brottsoffer, tycker Ingri Vestin.

– Det är samma samtalsteknik, vi använder oss mycket av frågor.

Ingri Vestin och hennes kollega Eva Forsberg har förbättrat sin kompetens i att föra samtal på ett bra sätt. De har bland annat gått en BOJ-utbildning om stöd och information till brottsdrabbade barn och deras föräldrar. De har också läst en sju-pöängskurs vid Luleå universitet, *Samtal som specialpedagogiskt verktyg*.

– När vi pratar med föräldrar handlar det mycket om att ge tips och råd. Visa på konkreta saker de kan göra och sedan följa upp hur det gick, se om det fungerade eller om man ska göra på något annat sätt.

Alla föräldrar vill skydda sina barn från ont. När det onda redan inträffat är det

– Ett brott drabbar hela familjen. Både barn och föräldrar måste förstå att det handlar om att försöka återta livet man hade innan, säger Ingri Vestin, brottsofferassistent vid jouren i Luleå.

lätt att bli överbeskyddande.

– Men det är inte bra att en tonåring förbjuds att vara ute på kvällarna. Det är inte ett normalt tonårsliv. Då kan man få prata med föräldrarna om att det är bra med regler och tider, men att deras barn ändå måste få leva så normalt som möjligt. Som förälder gäller det att bita ihop lite grann.

Jourens uppgift blir här att prata med både barn och vuxna i familjen.

– Både barn och föräldrar måste förstå att det handlar om att försöka återta livet man hade innan. Barnen kan ju ofta begränsa sig själva här – och det blir ju inte lättare om föräldrarna ytterligare begränsar dem.

Rikta ilskan åt rätt håll

Ingri Vestin säger att hon också pratar med barnen om föräldrarnas oro. Hon förklarar att föräldrarnas agerande är ett uttryck för omtanke.

– Ungdomarna kanske kan tänka sig att hålla sig till föräldrarnas lite hårdare regler ett tag, men sedan får föräldrarna också jämka lite.

Ingri Vestin talar också med både föräldrar och barn om att försöka rikta sin

ilska mot rätt mål.

– Det är ju bra om man kan få ut det på till exempel träningen. Eller skriva ned vad man känner och vad man skulle vilja göra med gärningspersonen. Annars tar man lätt ut sin ilska på familjen, hemma, där man känner sig trygg.

Därför är det bra om familjen vet att de flesta människor blir mer lättstötta och ilska när de är i obalans.

– Med den kunskapen är det lättare att förstå och att ha överseende med sitt barn – och tonåringen själv förstår varför han är så arg, säger Ingri Vestin och tillägger:

– Det är också viktigt för syskon att veta. De behöver också få en förklaring.

Ingri Vestin försöker ge verktyg för att hantera olika situationer.

– Man kan fundera. Vad gör jag när jag blir arg? Är jag arg över andra saker nu för tiden? Man lär sig se mönster och vad man kan göra. En tonårstjej berättade att nu går hon in på sitt rum istället för att bråka med sina småsyskon, säger Ingri Vestin och tillägger:

– Det är viktigt att kunna hantera sin och ilska och inte låta den få styra tillvaron.

ERIKA NYDAHL

FOTO ERIKA NYDAHL

– Barnet ska få hjälp att förstå vad som händer. Och få berätta, få sätta ord på det han har upplevt. Det säger Ingela Eriksson, brottsofferassistent vid jouden i Västra Bergslagen, som arbetar med en behandlingsmodell för barn som bevittnat våld.

Naturligt steg för BOJ att jobba med barn

– Eftersom barn som bevittnat våld nu klassas som brottsoffer, så är det ju givet att brottsofferjouden ska jobba med dem. Det naturligt att vi tar det här steget.

Det säger Ingela Eriksson, brottsofferassistent vid jouden i Västra Bergslagen. Hon har under året börjat jobba med krisbearbetning för barn.

Initiativet togs av socialtjänsten. De tog kontakt med BOJ och framförde önskemålet att jouden skulle börja med samtal för utsatta barn. Finansiering sker genom de pengar regeringen delat ut till kommunerna för att utveckla lokal samverkan för utsatta kvinnor och barn. *Men varför ska kommunen lägga över behandling av barn på en ideell verksamhet?*

– Jag tror att jouden kan ha lättare att få tag i de här barnen. För socialtjänsten kan ju många gången upplevas som ”otäck”, medan vi är mer ofarliga, säger Ingela Eriksson och tillägger:

– En annan fördel är att vi inte behöver

ha bägge föräldrarnas godkännande. Det behöver socialtjänsten och det kan bli ett problem, till exempel om det är pappan som är gärningsperson. Så jag tror att det är positivt att jouden jobbar med det här.

– Men jag tycker inte att man ska gå in i det helt utan utbildning, poängterar Ingela Eriksson.

Själv följer hon en etablerad modell för krisbearbetning som kallas Trappan. Målgruppen är barn 4-17 år som bevittnat våld. Trappansamtalen sker i tre steg:

- Skapa kontakt med barnet
- Rekonstruera våldshändelsen
- Ge barnet kunskap för att klara sin situation bättre

Och det verkar finnas behov av de här samtalen. Redan när Ingela Eriksson utbildade sig vid Ersta Sköndals högskola i Stockholm hade hon samtal med en pojke. Hon kunde då få handledning via högskolan en gång i månaden. Sedan dess har hon börjat träffa ett annat barn och snart påbörjas samtal med ytterligare ett.

Någon handledning har hon inte längre.

– Däremot har jouden i Karlstad också en person som är utbildad i det här. Vi kan bolla med varandra.

Hur kommer jouden i kontakt med de barn som behöver stöd?

– Vi har två ingångar. En är via socialtjänsten eller polisanmälan. Den andra är via vuxna som söker hjälp hos oss. Vi frågar om de har barn, helt enkelt.

Tar tid att få god kontakt

Samtalsserien inleds alltid med ett enskilt samtal med en förälder, oftast mamman.

– Hon berättar lite familjehistoria och talar om vilket våldstillfälle hon tror har varit det värsta för barnet.

Sedan träffar Ingela mamman och barnet en gång tillsammans. Under det samtalet ger mamman godkännande att barnet får säga vad det vill.

– Det är en markering att jag hör och barnet hör att mamma säger att det är OK, att barnet inte behöver ta hänsyn till henne utan kan säga vad hon eller han vill. ►

Ingela Eriksson ritat tillsammans med barn som kommer till jouten för krissamtal. Teckningen nedan föreställer ett rum på jouten och blev till under den första samtalsserien hon hade.

– Ritandet är en förberedelse. Jag lär mig förstå hans karta och han förstår vad jag menar med karta. Det underlättar när jag senare vill att han ska rita och beskriva att här gick pappa uppför trappen och här i köket hände det o.s.v.

► Enligt Trappan ska barn och samtalsledare träffas åtta gånger, en gång i veckan. Men Ingela säger att det inte går att hålla strikt på antalet. Ibland behövs det fler mötestillfällen.

– Det tar tid att få en god kontakt. Jag kan tänka mig att det behövs tre eller fyra tillfällen, då man bara pratar om ofarliga saker.

Pratar om en enda händelse

De första träffarna fungerar som förberedelse för det tillfälle då man ska prata om våldet som barnet upplevt. Och det finns fler sätt att förbereda sig än via regelrätta samtal.

– Vi ritat också tillsammans – kanske en karta över joutens rum, ritat varannat föremål. När jag senare vill ha en karta över barnets hem och var det hemska händelse någonstans, så kan barnet det redan.

Övningen med kartan gör dessutom att barn och samtalsledare lär känna varandra. I nästa fas är det dags att prata om våldshändelsen.

– Oavsett om barnet har levt med våld sedan det föddes, så går man bara igenom en enda händelse, berättar Ingela.

Av alla våldsamma inslag i barnets liv fokuserar samtalen på det som troligen är det värsta barnet har upplevt.

– Man pratar bara om ett tillfälle för att få lite struktur på vad som hänt. Det är också ett sätt att hjälpa barnen att förstå att det inte var deras fel, det som hände. Allt som oftast tror de tyvärr det.

I den sista fasen går man igenom vad barnen ska göra om de upplever våld hemma igen.

– Finns det någon god granne att vända sig till? Finns det något telefonnummer man kan ringa?

Barn följer inte modellen

Vad har du lärt dig av samtalen med ”ditt första barn”?

– Att han inte följer modellen. Modellen säger att två samtal är inledande, fyra samtal för rekonstruktion och två avslutande, säger Ingela Eriksson.

– Men jag upplevde att mest tid måste läggas på att bygga broar och skapa relation. Jag gjorde den första fasen lite längre för jag kände ju att här jag inte ett gott förtroende och en god relation med barnet, så får jag inte barnet att prata om det som är svårt sedan.

Är du inte orolig för att jobba med barn?

– Nej, jag känner inte att den här modellen kan skada. Snarare känner jag då en oro för att den inte ska ha den effekt man hoppas på. Men jag tycker ändå att den fick effekt på den här pojken jag hade, att han öppnade upp sig.

Vad kan samtalen leda till?

– Det är att barnet ska få hjälp att förstå vad som händer. Att bolla tankar och funderingar kring det här. Och få berätta, få sätta ord på det som han eller hon har upplevt.

ERIKA NYDAHL

– Ska jag hoppa på bussen till Degerfors? Dockmästare Ove Hoffner låter sina dockor prata om platser som är bekanta för barnen på Mårbacka förskola. I bakgrunden skimtar Britt Rosén, ordförande för BOJ i Västra Bergslagen.

FOTO ERIKA NYDAHL

Dockteater – ett sätt att nå ut till fler

Den gode Valdemar får applåder när han står upp för snällheten. Han och de andra dockorna i ensemblen är på turné i Västra Bergslagens förskolor tillsammans med brottsofferjouren.

Barnen får ett gott skratt och lite tips om vad man kan göra om någon är dum. Personal och föräldrar får information om BOJ.

Brottsofferjouren i Västra Bergslagen har arbetat med dockteater i förskolor sedan 2000. Två av de tre kommuner som ingår i jourens upptagningsområde, Degerfors och Hällefors, har man redan betat av. Under hösten spelas 32 föreställningar för 500-600 förskolebarn i Karlskoga.

Bakom ett svart skyнке sitter Ove

Hoffner och sköter sina dockor. Han har arbetat med teater i många former och i många länder. Nu har han sin bas i Nora och samarbetar med Britt Rosén, jourens ordförande, i några av alla de förebyggande insatser som görs i området. De två har bland annat varit i skolor och tagit upp ämnen som mobbning och mobilrån.

– Så det är många barn som träffat oss. Nu vet de vad jouren är, att vi finns, säger Britt Rosén.

Jouren har också träffat pensionärer och andra grupper av vuxna. Nu är det alltså barn i åldern 3-5 år som är i fokus. *Men är de inte lite väl unga för att få ett besök av brottsofferjouren?*

– Jag pratade med en förskollärare om det för jag trodde att de var för små. Men

hon sade att det är aldrig för tidigt att tala om hur man ska vara mot varandra.

I pjäsen är dockan *Den gode Valdemar* ett föredöme som vågar säga att man inte ska slåss när de dumma dockorna kommer. Manus har jouren och skådespelaren arbetat fram tillsammans. Det är en ganska kort föreställning. Publiken har mycket spring i benen, men de tappar inte fokus när Valdemar står upp mot elakingarna. En pojke ser lite förskräckt ut, men de flesta tjuvar av skratt när elaka häxan tappar klänningen eller trollets näsa ramlar av. Några barn ropar åt dockorna vad de ska göra.

Vad vill jouren uppnå med dockteatern?

– Barnen lär sig att man inte ska slåss. Det är vårt huvudbudskap. När pjäsen ►

- ▶ spelats ställer vi frågor till barnen: *Vad gör ni om någon är dum? Kan man be en vuxen om hjälp?*

Uppföljningen står förskolan för. Det ingår i upplägget att personalen ska prata med barnen om föreställningen och rita teckningar.

– Förskolebarn är ganska duktiga på det här. Det ingår i förskolans värderingsgrund att ta hänsyn.

Britt Rosén menar att brottsofferjouren blir en part som kompletterar det som förskolepersonalen och barnens föräldrar redan talar med barnen om. Ett slags förstärkning.

Information till föräldrarna

Besöket ger också möjlighet att informera om jouren. Både personal och föräldrar får en broschyr om verksamheten i allmänhet och information om att jouren nu även arbetar med krisbearbetning för barn som bevittnat våld.

Utvärdering av tidigare föreställningar visar att insatsen är uppskattad. Och Britt vill gärna få fram att det inte är så svårt att göra sådana här satsningar. Inte så dyrt heller.

– Dockteatern är byggd med enkla medel, en sådan kan de flesta göra. Det är en

Ove Hoffner, skådespelare med mera, och Britt Rosén, ordförande för BOJ i Västra Bergslagen.

bra metod som fler jourer kan använda sig av. Tänk på att genom att ta kontakt med berörda chefer kan man komma långt.

I det här fallet kontaktade hon kommunernas enhetschefer för att planera idén.

– Enhetschefen har gjort vårt schema. Genom att vi anpassar oss efter förskolans verksamhet och kommer ut till dem, så har varit lätt att få igenom det här, säger Britt och tillägger att hon arbetat på samma sätt när de varit ute i skolor och på andra platser.

Hinner en jour med att arbeta så mycket i projektform?

– Barn och unga är vår framtid. Vi kan aldrig göra för mycket för dem.

ERIKA NYDAHL

Här kan de tio regionerna och de lokala brottsofferjourerna själva berätta om vad som händer i landet. Läs mer om regionernas verksamhet på www.boj.se (gå till "Om BOJ" under "Regioner").

Kalmar län

Brottsofferjouren i Södra Kalmar län har nu verkat i 20 år. Till jubileumskvällen 16 oktober inbjöds aktiva medarbetare med respektive, fd BOJ-are och representanter för polis, tingsrätt, åklagarkammaren, nämndemannaföreningen, riksförbundet, BOJ-föreningar samt från de sex kommuner och landstinget som ekonomiskt stödjer jouren. Jubiléet ägde rum på Sjöfartshögskolan i Kalmar. Efter mingel med snittar inbjöds gästerna att avnjuta en trerätters supé. Britta-Stina Fall, vice ordförande i föreningen hälsade alla hjärtligt välkomna. Därefter hölls flera lyckönskningstal till jouren. Efter middagen höll fd överåklagare Sven-Erik Alhem ett anförande om rättssäkerhet. Birger Gustinger delade ut guldnålar till de vittnesstöd som varit med sedan starten. Anders Brandel i Nöjesmakarna samt musiker "Sleifen" hade anlitats för att hålla ihop kvällen samt för lättare underhållning. Kvällen blev mycket uppskattad och även uppmärksammad i radio och lokaltidningar.

Västra Götalands län

I länsföreningens regi har en tvådagars stödpersonutbildning genomförts i Vänersborg med 77 deltagare. Glädjande var att många brottsoffersamordnare från polisen deltog, bland andra en nyutnämnd central brottsoffersamordnare för polismyndigheten i Västra Götaland. Grupparbetet under temat *bättre samverkan mellan polisen och brottsofferjourerna* blev därför mycket givande. Det andra temat under utbildningen var *Brottsplats Internet*. Mats Anderson från företaget Netscan gav en skrämmande bild av den brottsliga verksamhet som förekommer via Internet.

Örebro län

20-årsfesten i Örebro 17 september blev mycket uppskattad. Ett blandat program bjöd på humor, information och allvar. Britta Bjelle informerade om den historiska utvecklingen inom brottsofferjourerna, Hans Klette och Johan Persson talade om nutiden. Kolpojnkarnas orkester spelade och Ove Hoffner gjorde några komiska inslag. Paolo Roberto talade om sitt liv. Han berättade på ett fångsländande sätt. Det var helt tyst i salongen. Sedan tände vi ljus för alla brottsoffer och tänkte särskilt på familjen i Arboga. Kvällen avslutades med vacker sång av Anders Thunberg.

24-25 oktober hölls fortbildning på Karlskoga folkhögskola för stödpersoner och vittnesstöd på temat *Mitt sätt att samtala med brottsoffer*. Fredrik Bohm vägledde och därefter spelade teatergruppen Tage Granit upp *Det svåra samtalet*, där deltagarna själva fick spela med. Polisens nya samordnare Katarina Emlund deltog och dagen avslutades med nattbio och filmen *Den man älskar*.

Ett projekt för äldre brottsoffer startade 22 september med Karlskoga kommun, i och med ett besök av professor Britt-Inger Saveman från Umeå. Vi kommer att besöka alla vårdlag i Karlskoga under ett år framåt och de ska själva skapa en handlingsplan för dem som utsatts. Boken *Trygghet som saknas* används i arbetet.

Stödpersoner och brottsoffer inbjuds till en retreat på St Davidsgården. Intresserade kan kontakta Conny Boman, tel 019-12 1444.

Dalarnas län

27-28 september genomfördes två utbildningsdagar på Moskogen i Leksand. Fd professorn i psykiatri, Lisbeth Palmgren, trollband med minnen från sin tid som läkare. Hon tog också upp hur viktigt det är att genomföra krissamtal och ge handledning till personal med "svåra" arbetsuppgifter. Medverkade gjorde också ett brottsoffer, Kveta Sframi. Hon berättade om hur hon utsatts för brott och hur hon upplevde den efterföljande brottsutredningen, kontakten med polis, rättegång, överklaganden, nya rättegångar och flera års väntan på slutligt besked. Åhörarna kunde ställa frågor och det

blev intressanta diskussioner. Rättsväsendet var också representerat av ett antal poliser och nämndemän. Efter föredraget samlades deltagarna i mindre grupper för fortsatt diskussion. Slutsatserna redovisades skriftligt. Dagen avslutades med god middag och underhållning. Nästa dag föreläste Hans Åberg, psykolog och psykoterapeut från Mansmottagningen i Uppsala, om skuld och skam. Åberg spelade upp ett drama om en familjefar, "Niclas, 32", som kommer hem uppretad från sitt arbete. Det uppstår bråk med hustrun. Han utsätter henne för misshandel. Vidare fick vi uppspelat vad som händer när polisen kommer in i bilden. Åberg har ett "filmmanus" som han arbetar efter. Han använde hela lokalen och oss åhörare för att spela upp detta drama. Ingen kunde undgå att bli engagerad. Åberg redogjorde också för sitt arbete med våldsoverövare på Mansmottagningen.

Brottsofferjouren i Falun har ny adress.

Jouren har nu flyttat till en ny och större lokal på Slaggatan 33 A. 30 oktober invigdes lokalen med öppet hus och buffé, kaffe och tårta.

Utbildning av brottsoffer- och vittnesstöds-personer påbörjades 15 oktober och pågår till februari månad 2009 i vår nya lokal. I utbildningen ingår information om socialtjänsten inklusive försörjningsstöd, kvinnofrid och medling. Polisens brottsoffersamordnare medverkar. Information om Barnhuset i Borlänge och ärenden som berör barn vad gäller misshandel och övergrepp lämnas. Utbildningen erbjuds även till andra jourer i södra delen av länet som ett led i större samverkan inom regionen.

Gävleborgs län

Region Gävleborg anordnade 17-18 oktober ett seminarium på Scandic Hotel med temat *Våld mot äldre*. Ett 25-tal vittnesstöd och stödpersoner från fem av regionens sex brottsofferjourer hade mött upp till två lärorika dagar. Deltagarnas fick kunskap om kuratorns viktiga roll inom sjukvården av bollnäs-kuratorerna Sonja Lucchesi och Bodil Näslund, Landstinget i Gävleborg. Utöver stöd genom stöd- och krissamtal biträder kuratorerna patienter med information om patientförsäkringar och andra rättigheter. Polisen Hans Fransson berättade

om hur äldre utsatts för brott eller försummelser inom vården. Fallbeskrivningarna har han hämtat från sina 40 år som polis i Stockholm. Dag två föreläste lektor Christen Erlingsson utifrån frågeställningen *Vad menas med våld mot äldre?* Var går gränsen mellan försvarligt våld och övergrepp mot äldre av vårdpersonal eller anhörig? De fallstudier som redovisades väckte många frågor hos deltagarna.

Västerbottens län

De årliga utbildningsdagarna har hållits i Lycksele. Ett 30-tal deltagare från länet fick ta del av det väl genomförda programmet. Första dagen ägnades åt Rättegångsskolan, en utbildning som finns på webben, www.ratttegångsskolan.se. Ingrid Rudberg ledde genomgången. Ett minus var att tekniken inte fungerade så bra i föreläsningssalen. Första föreläsningen följande dag handlade om polisens arbete med utagerande ungdomar. Lars-Göran Hannler tog även på ett mycket bra sätt fram vikten av att möta brottsoffer med empati och ge dem den hjälp som de behöver, ett enormt viktigt men samtidigt svårt arbete. Kajsa Henning-Mäki, som arbetat som åklagare, föreläste om *Åklagarmyndighetens bemötande av våldsutsatta barn och ungdomar*. Hon beskrev hur arbetet inom rättsväsendet fortgått fram till dagsläget. Gunnel Morén talade om *Unga brottsoffer och vittnen*. Esbjörn Forsberg avslutade utbildningsdagarna med att belysa socialtjänstens arbete med utåtagerande ungdomar. Ett njutbart kulturellt avbrott stod Eva Lycksell för som sjöng och spelade gitarr.

Jour utan region

Brottsofferjouren Katrineholm-Flen-Vingåker gästades 27 augusti av författaren, debattören och skådespelaren Lasse Strömstedt, Katrineholm. Inbjudna var även jourerna i Sörmland, jouren i Norrköping, kvinnojouren och tjejjouren Miranda i Katrineholm, nattvandrarerna i Katrineholm samt personal från Katrineholms Tingsrätt. Ett 50-tal kom till Mariagården för att lyssna till Lasse som bland annat berättade om sin tid som kriminell och "kåkfarare", men också om roliga episoder ur livet. Det var mycket uppskattat av publiken.

SÅ NÄR DU brottsofferjourerna

De lokala brottsofferjourerna ger stöd till brottsoffer, anhöriga och vittnen. Nedan finner du kontaktuppgifter till din närmsta jour.

Postadresser och faxnummer finns på hemsidan www.boj.se

Du kan också ringa Brottsofferjourernas Telefoncentral för stöd och råd på tel 0200-21 20 19.

För stöd på eget språk ring 08-642 00 44 och välj språk eller skicka e-post till kontakt@boj.se

Riksförbundets kansli når du på 08-644 88 00/boj.riks@boj.se

Riksförbundets styrelse nås via e-post styrelsen@boj.se

Läs mer om Riksförbundets verksamhet på www.boj.se

Skåne län

Helsingborg-Höganäs-Bjuv
tel 042-13 37 00
boj.helsingborg@telia.com
www.helsingborg.boj.se

Hässleholm-Osby-Perstorp
tel 0451-127 17
brottsofferjouren@telia.com

Landskrona-Svalöv
tel 0418-43 61 71
info@landskrona.boj.se

Malmö
tel 040-12 26 13

Mellersta Skåne
tel 046-32 32 98
info@mskane.boj.se
www.mskane.boj.se

Nordöstra Skåne
tel 044-12 17 33
info@noskane.boj.se
www.noskane.boj.se

Trelleborg-Svedala
tel 0410-103 70
info@trellborg.boj.se
www.trelleborg.boj.se

Vellinge
tel 040-42 24 03

Ystad-Skurup-Sjöbo

Brottsoffer- och kvinnojour
tel 0411-783 77
brottsoffer-kvinnojouren@ystad.boj.se
www.jourkompis.net

Ängelholm-Båstad-Örkelljunga-Klippan-Åstorp
tel 0431-143 00
info@engelholm.boj.se
www.engelholm.boj.se

Österlen-Simrishamn-Tomelilla
tel 0417-123 12
info@osterlen.boj.se

Hallands län

Falkenberg
tel 0346-587 87

Södra Halland-Halmstad
tel 035-12 48 24
boj.halmstad@telia.com
www.sodrahalland.boj.se

Kungsbacka
tel 0300-83 48 40
info@kungsbacka.boj.se
www.kungsbacka.boj.se

Varberg
tel 0340-67 65 01
boj.varberg@jacket.nu
home.swipnet.se/boj-varberg

Blekinge län

Blekinges kommuner
Karlskrona tel 0455-822 80
Ronneby tel 0457-177 74
Karlshamn tel 0454-19292
ordf@blekinge.boj.se
www.blekinge.boj.se

Jönköpings län

Eksjö-Höglandskommunerna
tel 0381-138 55
info@hoglandskommunerna.boj.se

Jönköping
(Mullsjö, Habo)
tel 036-10 76 40
info@jonkoping.boj.se

Värnamo-Småland West
tel 0370-158 77
info@varnamo.boj.se

Kalmar län

Södra Kalmar län
tel 0480-880 85
info@kalmar.boj.se
www.kalmar.boj.se

Oskarshamn
tel 0491-176 00
info@oskarshamn.boj.se
www.oskarshamn.boj.se

Vimmerby-Hultsfred
tel 0495-128 18

Västervik
tel 0490-144 40

Kronobergs län

Sunnerbo-Ljungby-Markaryd
Ljungby, tel 0372-145 21
Strömnäsbruk, tel 0433-719 25
info@sunnerbo.boj.se
www.sunnerbo.boj.se

Växjö
tel 0470-456 94
vaxjo@vaxjo.boj.se
www.vaxjo.boj.se

Älmhult
tel 0476-169 31

Västra Götalands län

Ale brottsofferjour
tel 0303-33 06 44

Alingsås-Lerum-Vårgårda-Herrljunga
tel 0322-63 97 97
www.alingsas.boj.se

Borås/Sjuhärad
tel 033-10 11 05
info@boras-sjuharad.boj.se

Göteborg
tel 031-20 20 20
info@goteborg.boj.se

Kungälv-Stenungsund-Orust-Tjörn
tel 0303-177 09
boj-kung@spray.se

Mölnadal-Härryda
tel 031-27 02 21/0708-27 02 08
bojmh@telia.com

Strömstad
tel 0703-31 81 89

Trollhättan, Lilla Edet
tel 0520-805 14/070-232 02 54
vittnesstöd, tel 073-905 50 85
info@trollhattan.boj.se
www.trollhattan.boj.se

Uddevalla-Lysekil-Munkedal-Sotenäs
tel 0522-151 31
vittnesstöd, tel 070-2403965

Vänernborg-Dalsland-Mellerud
Vänernborg tel 0521-147 17
Mellerud tel 0530-240 12
info@vanersborg.boj.se

Västra Skaraborg
(Essunga, Grästorp, Götene, Lidköping, Skara, Vara)
tel 0510-235 88
boj.vskaraborg@telia.com

Östra Skaraborg
(Falköping, Gullspång, Hjo, Karlsborg, Mariestad, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda)
tel 0500-48 75 43
boj.oskaraborg@telia.com

Södermanlands län

Eskilstuna
tel 016-12 62 10
hem.passagen.se/bojeskilstuna

Katrineholm-Flen-Vingåker
tel 0150-780 17
boj-katrineholm@boj.se

Strängnäs
tel 0152-176 00

Östra Sörmland
tel 0155-28 62 20
info@ostrasormland.boj.se

Östergötlands län

Linköping
tel. 013-10 44 00
boj-linkoping@telia.com
www.boj-linkoping.se

Sydvästra Östergötland
(Mjölby, Boxholm, Ödeshög)
tel 0142-880 88
info@sv-ostergotland.boj.se

Motala-Vadstena

tel 0141-23 44 94
bojmo@telia.com

Östra Östergötland

tel 011-10 28 89
boj.norrkoping@telia.com

Värmlands län

Arvika-Eda-Årjäng

tel 0570-104 54
info@vvarmland.boj.se

Södra Värmland

(Karlstad, Forshaga, Kil, Hammarö, Grums, Säffle)
tel 054-18 28 88
info@karlstadboj.se
www.karlstad.boj.se

Norra Värmland

(Hagfors, Sunne, Torsby, Munkfors)
tel 0563-51420
mobil 070-713 06 66
info@nvarmland.boj.se
www.nvarmland.boj.se

Östra Värmland

(Kristinehamn, Storfors, Filipstad)
tel 0550-122 20
telefonsvarare. 0550-100 74
info@ostravarmland.boj.se

Västmanlands län

Hallstahammar-Surahammar

tel 0220-173 37

Västra Mälardalen

(Köping-Arboga-Kungsör)
tel 0221-200 91
info@bojvm.se
www.bojvm.se

Sala-Heby

tel 0224-864 40
info@sala-heby.boj.se
www.sala-heby.boj.se

Västerås

tel 021-41 32 60
info@vasteras.boj.se
www.vasteras.boj.se

Örebro län

Bergslagen

tel 0581-10071
Nora, tel 0587-142 94

Sydvärme

(Askersund, Hallsberg, Kumla, Laxå)
tel 0582-15424

BOJ Västra Bergslagen

tel 0586-576 49
info@brottsoffer.net
www.brottsoffer.com

Örebro-Lekeberg

tel 019-12 14 44
info@orebro-lekeberg.boj.se
www.orebro-lekeberg.boj.se

Gotlands län

Visby

tel 0498-28 46 46
bojgotland@hotmail.com

Stockholms län

Farsta

tel 08-604 19 50
info@farsta.boj.se

Haninge-Nynäshamn

tel 08-777 85 00
info@haninge-nynashamn.boj.se
www.haninge-nynashamn.boj.se

Huddinge-Botkyrka

tel 08-710 01 02
mobil 070-772 01 02
info@huddinge-botkyrka.boj.se
www.huddinge-botkyrka.boj.se

Nacka-Tyresö-Värmdö

tel 08-466 91 66
boj.ntv@telia.com
www.nacka-tyreso-varmdo.boj.se

Norrort

(Järfälla-Sigtuna-Sollentuna-Upplands Bro-Upplands Väsby)
tel 08-591 272 00/070-365 66 06
info@norrorts.boj.se
www.norrorts.boj.se

Norrtälje

tel 0176-571 81/070-571 41 34
bojnorrt@rit.se

Skärholmen

tel 08-708 95 80
skarholmenboj@telia.com

Solna-Sundbyberg-Ekerö

tel 08-28 51 30
info@solna.boj.se

Spånga-Kista

tel 08-36 44 99
boj.spanga-kista@telia.com

Stockholms innerstad-Lidingö

tel 08-612 21 21
info@stockholmsinnerstad-lidingo.boj.se
www.stockholmsinnerstad-lidingo.boj.se

Södertälje-Salem-Nykvarn

Brottsoffer- och kvinnojour
tel 08-550 147 34/070-494 68 75
info@sodertalje.boj.se
www.sodertalje.boj.se

Södra Roslagen

(Täby, Danderyd, Vallentuna, Österåker, Vaxholm)
tel 08-768 83 82
roslagenboj@telia.com

Västerort

(Bromma, Hässelby, Vällingby)
tel 08-89 70 00
info@vasterort.boj.se
www.vasterort.boj.se

Uppsala län

Enköping-Håbo

tel 0171-262 06/070-464 78 31
bojeh@telia.com
www.enkoping-habo.boj.se

Norduppland-Tierp-Östhammar

tel Tierp 0293-712 20
tel Östhammar 0173-212 21
boj.norduppland@brevet.se

Uppsala

tel 018-10 65 00
 uppsala.boj@comhem.se
www.upsala.boj.se

Dalarnas län

Avesta-Hedemora

tel 0225-77 45 77/070-627 90 17
info@avesta-hmora.boj.se
www.avesta-hmora.boj.se

Borlänge-Gagnef-Säter

tel 0243-143 71/070-625 65 80
info@borlange.boj.se

Falun

tel 023-255 11
info@falun.boj.se
www.falun.boj.se

Malung-Vansbro

tel 0280-183 57/070-343 12 53

Ludvika-Smedjebacken

tel 0240-104 70
boj.i.ludvika.smedjebacken@telia.com

Mora-Orsa-Älvdalen

tel 0250-181 68/070-209 35 42
www.bojmora.se

Rättvik-Leksand

tel 0247-133 21

Gävleborgs län

Bollnäs-Ovanåker

tel 0278-247 02

Gävle

tel 026-10 55 77/070-570 32 10
kontoret@brottsofferjouren.com
www.brottsofferjouren.com

Hudiksvall-Nordanstig

tel 0650-100 20
info@hudiksvall.boj.se

Ljusdal

tel 0651-101 01/0730-75306
info@ljusdal.boj.se
www.ljusdal.boj.se

Gästrik Västra

tel 026-25 90 00
jour@gastrike.boj.se

Söderhamn

tel 0270-101 21/070-526 64 03
boj@soderhamn.boj.se

Jämtlands län

Jämtland

tel 063-15 26 36/073-801 45 64
info@jamtland.boj.se
www.jamtland.boj.se

Västernorrlands län

Härnösand

tel 0611-177 80

Kramfors

tel 0612-137 96

Sollefteå

tel 0620-170 07
boj.solleftea@telia.com

Sundsvall-Medelpad
tel 060-19 22 77
jourtel 060-18 63 30
www.brottsofferjouren-medelpad.nu

Örnsköldsvik
tel 0200-21 20 19

Västerbottens län
Dorotea
tel 0942-100 93

Lycksele
tel 0951-770 77

Skellefteå
tel 0910-70 18 20
boj.skelleftea.@gmail.com
www.skelleftea.boj.se

Storuman
tel 0951-100 57/0951-770 77

Umeå
tel 090-12 10 71
info@umea.boj.se
www.umea.boj.se

Vilhelmina
tel 0940-372 07

Norrbottens län
A-kommunerna
(Arvidsjaur, Arjeplog)
tel 0960-131 50

Boden
tel 0921-124 44
boj.boden@bredband.net

Malmfältet
(Kiruna-Gällivare-Jokkmokk)
tel 0730-94 79 34
malmfaltensboj@telia.com

Luleå
tel 0920-104 13
lulea@brottsofferjour.se
www.lulea.boj.se

Piteå-Älvsbyn
tel 0911-181 81/0730-368669

Östra Norrbotten
(Haparanda, Kalix, Pajala, Övertorneå, Övertorneå)
tel 0978-10010/ 070-3221822
boj.ostranorrbotten@telia.com

Mannen som slår – varför går han inte?

■ – När jag släppt boken märkte jag att det skedde en fokusförskjutning. Det är något som sker generellt när kvinnor utsatts för kränkningar och övergrepp – offret granskas istället för gärningsmannen. Mig hände samma sak fast inför öppen ridå.

Det säger författaren Unni Drougge, som skrivit om att leva i och ta sig ur en misshandelsrelation (se *Boktipset*, sidan 8). Berättelsen baseras på egna upplevelser.

– I diskussionsprogram och intervjuer fick jag frågan: *Varför gick du inte?* Men, jag gjorde ju det. De borde säga: *Vad bra att du gick.* Eller: *Varför gick inte mannen?* Om han upplevt sin kvinna så irriterande och provocerande att han nästan måste slå ihjäl henne – varför stannar han då hos henne?

Unni Drougge menar att det är märkligt att en kvinna, tillplattad av åratals förtryck, förväntas klara av att bara lämna en relation. Hon kanske dessutom har barn, hus och ekonomi ihop med förövaren.

– Och tänk på att folk stannar på outhärdliga arbetsplatser, i krigszoner o s v. En del vill stanna och kämpa. Är det en alltigenom dålig egenskap? frågar Unni Drougge och fortsätter:

– Kvinnor som klarat av

FOTO ERIKA NYDAHL

– Den emotionella terrorn var värst för den pågick hela tiden, den bröt ner självkänslan och hela mitt liv. Den kunde jag inte fotografera eller polisanmäla, säger författaren Unni Drougge som utsatts för systematisk misshandel. Här med advokaten Max Fredriksson på BOJs Idéforum.

att bryta upp borde istället få höra: *Hur kunde du gå när du var så tillplattad? Du borde ha medalj!* Det visar respekt för vad den människan varit med om och klarat av.

Hon berättar också att folk undrat varför hon inte är glad nu, när det är över.

– Jag har just överlevt en katastrof, då brukar man inte slå klackarna i taket. Det kan ta lång tid att reparera skadan även socialt, säger hon och fortsätter:

– Vi är flera nu som berättat våra historier, men våldet mot kvinnor minskar inte. Jag tror att problemet är för utbrett, det finns överallt – ofta där vi minst anar det.

Vill vi på riktigt göra något måste vi ”rensa ut” så många – även ur vår bekantskapskrets, menar Unni Drougge.

– Det är ju ofta vår granne, chef, arbetskamrat – eller son. Hur förhåller vi oss till det?

– Där tror jag att särskilt män kan göra en enorm insats genom att avsvära sig brödraskapet med de män som begår dessa brott mot sin kvinna. Konsekvenserna blir då så stora socialt, arbetsmässigt o s v att det kan ge resultat.

Max Fredriksson, advokat och grundare av byrån *Brottsofferjuristerna*, har länge arbetat med att biträda kvinnor som misshandlats av en närstående. Han kompletterar med några förslag på förändringar inom rättsväsendet:

- gärningsmannen ska frihetsberövas i fler fall än nu
- restriktioner för gärningsmannen ska behållas under hela processen
- anmälan ska tas emot av särskilt utbildad polis
- mer civilkurage hos domare – försiktigheten gynnar förövaren.

ERIKA NYDAHL